

West Bengal State University

B.A./B.Sc./B.Com (Honours, Major, General) Examinations, 2014

PART - II

SANSKRIT — GENERAL

Paper - II

Duration : 3 Hours]

[Full Marks : 100

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.
The figures in the margin indicate full marks.

উত্তর যথাসম্ভব নিজের ভাষায় লেখা বাঞ্ছনীয়।

প্রাপ্তস্থ সংখ্যাগুলি পূর্ণমানের দ্যোতক।

Unit - I

[Marks : 40]

1. Answer any *one* of the following questions : 1 × 12 = 12
নিম্নলিখিত যে কোন একটি প্রশ্নের উত্তর দিন :
a) Discuss the importance of the role of Vidūṣaka in Kālidāsa's 'Abhijñāna Śakuntalam'.
কালিদাসের 'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকে বিদুষকের চরিত্রটির গুরুত্ব পর্যালোচনা করুন।
b) "Kālidāsa is a poet of nature." Discuss.
"কালিদাস প্রকৃতির কবি।" — আলোচনা করুন।
c) Point out the significance of the song of Hamsapadikā.
হংসপদিকার গানের তাৎপর্য আলোচনা করুন।
2. Write short notes on any *four* of the following : 4 × 2 = 8
নিম্নলিখিতগুলির মধ্যে যে কোন চারটি বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লিখুন :
নান্দী, কুলপতি, গৌতমী, অমিহ্মান, মাতলি, সানুমতী, ভরতবাক্য, সর্বদমন।
3. Translate into Bengali or English any *two* of the following verses : 2 × 6 = 12
নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির মধ্যে যে কোন দুটির বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন :
a) মুক্তেশু রহিমশু নিরায়তপূর্বকায়া
নিষ্কম্মচামরশিখ্রা নিম্বৃতোর্দ্ধকর্ণাঃ।
আত্মোদ্ধতৈরপি রজোভিরলঙ্ঘনীয়া
ধাবন্ত্যমী মৃগজবাক্ষমযেব রথ্যাঃ।।

- b) यास्यत्यद्य शकुन्तलेति हृदयं संस्पृष्टमुत्कण्ठया
कण्ठः स्तम्भितवाष्पवृत्तिकलुषश्चिन्ताजडं दर्शनम्।
वैक्लव्यं मम तावदीदृशमिदं स्नेहादरण्यौकसः
पीड्यन्ते गृहिणः कथं नु तनयाविश्लेषदुःखैर्नवैः॥
- c) अनवरतधनुर्ज्यास्फालनक्रूरपूर्वं
रविकिरणसहिष्णु स्वेदलेशैरभिन्नम्।
अपचितमपि गात्रं व्यायतत्त्वादलक्ष्यं
गिरिचर इव नागः प्राणसारं विभर्त्ति॥
- d) स्वप्नो नु माया नु मतिभ्रमो नु
क्लिष्टं नु तावत् फलमेव पुण्यम्।
असन्निवृच्यै तदतीतमेते
मनोरथा नाम तटप्रपाताः॥

4. Explain with reference to the context any *one* of the following verses : 1 × 8 = 8

নিম্নলিখিত যে কোন একটি শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন :

- a) आ परितोषाद्विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम्
बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः॥
- b) सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति।
इयमधिक-मनोज्ञा बल्कलेनापि तन्वी
किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्॥

Unit - II

[Marks : 30]

5. a) Discuss the qualities of Raghu as found in Raghuvamśam, Canto 1. 12
রঘুবংশের প্রথম সর্গ অনুসারে রঘুর গুণাবলী আলোচনা করুন।

OR / অথবা

- b) Why did King Dilipa go to the hermitage of Vaśiṣṭha ? Describe his journey from your text.
মহারাজ দিলীপ কেন বশিষ্ঠাশ্রমে গিয়েছিলেন ? আপনার পাঠ্যাংশ থেকে তাঁর যাত্রাপথের বর্ণনা দিন।

6. Write short notes on any *two* of the following : 2 × 2 = 4
 নিম্নলিখিতগুলির মধ্যে যে কোন দুটি বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লিখুন :
 মেদিনী, অরুন্ধতী, সুরভি, সজ্জীবনী।
7. Translate into Bengali or English any *one* of the following verses : 1 × 6 = 6
 নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির মধ্যে যে কোন একটি শ্লোকের বাংলা অথবা ইংরাজীতে অনুবাদ করুন :
 a) वागर्थाविव सम्पृक्तौ वागर्थप्रतिपत्तये।
 जगतः पितरौ वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ।।
 b) वैवस्वतो मनुर्नाम माननीयो मनीषिणाम्।
 आसीन् महीक्षितामाद्यः प्रणवश्छन्दसामिव।।
8. Explain with reference to the context any *one* of the following verses : 1 × 8 = 8
 নিম্নলিখিত যে কোন একটি শ্লোকের সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা করুন :
 a) मन्दः कवियशःप्रार्थी गमिष्याम्युपहास्यताम्।
 प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्वाहुरिव वामनः।।
 b) ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ त्यागे श्लाघाविपर्ययः।
 गुणा गुणानुबन्धित्वात् तस्य सप्रसवा इव।।

Unit - III

[Marks : 20]

9. a) Give the resulting forms of any *six* of the following : 6 × 1 = 6
 নিম্নলিখিত যে কোন ছয়টির পরিনিষ্ঠিত রূপ লিখুন :
 i) अस् + शत् ii) सह + तुमुन् iii) शे + अनट्
 iv) लभ् + घञ् v) कृ + ण्यत् vi) चिन्त् + तव्य
 vii) पच् + क्त viii) उत्-स्था + ल्यप् ix) पा + शानच्
 x) प्रशस्य + इष्टन् xi) सरमा + ढक् xii) चित् + मयट् ।
- b) Substitute single words for any *six* of the following : 6 × 1 = 6
 নিম্নলিখিতগুলির মধ্যে যে কোন ছয়টি এককথায় প্রকাশ করুন :
 i) माता च पिता च ii) सुमित्रायाः अपत्यं पुमान् iii) तर्कं वेत्ति अधीते वा
 iv) ज्ञातुमिच्छति v) सीता जाया यस्य सः vi) यवनानां लिपिः
 vii) अहनि अहनि viii) पुनः पुनः पश्यन्ति ix) द्वारे नियुक्तः
 x) प्रियं वदति या सा xi) सभायां साधुः xii) लक्ष्मीरस्य अस्ति।

- c) Name and expound the samāsas in any *four* of the following : $4 \times 2 = 8$

নিম্নলিখিত যে কোন চারটির ব্যাসবাক্যসহ সমাস লিখুন :

i) যথাশক্তি	ii) রাজপুরুষ:	iii) পাণিপাদম্
iv) নরসিংহ:	v) নীলোত্পলম্	vi) অষ্টাধ্যায়ী
vii) কেশাকেশি	viii) নির্মক্ষিকম্ ।	

Unit - IV

[Marks : 10]

10. Translate any *one* of the following passages into Bengali or English : $1 \times 10 = 10$

নিম্নলিখিত অনুচ্ছেদগুলির মধ্যে যে কোন একটির বাংলা অথবা ইংরেজীতে অনুবাদ করুন :

- a) एकदा कश्चित् शृगालः पथा गच्छन् द्राक्षाक्षेत्रं प्रविष्टः। वृक्षस्य सुपक्वानि फलानि दृष्ट्वा तस्य मनसि तानि खादितुं लोभोऽजायत। वारं वारं स द्राक्षाफलानि ग्रहीतुं लम्फप्रदानं कृतवान्। परन्तु स विफलोऽभवत्। अतः फलास्वादवञ्चितः स “द्राक्षाफलानि अतीव अम्लानि” इत्युक्त्वा प्रस्थितः।
- b) हिरण्यकशिपुर्नाम विष्णुविद्वेषी एको दैत्यराजोऽयोध्यायां प्रतिवसति स्म। दैत्यराजपुत्रः प्रह्लादस्तु सदैव विष्णोर्नाम जपति स्म। एतदाकर्ण्य क्रुद्धः पिता प्रह्लादमवदत् -“रे पुत्र! कुत्र तव हरिस्तिष्ठति ?” प्रह्लादः प्रत्युवाच - “स करुणामयो जले स्फटिकस्तम्भे सर्वत्रैव”।